

I MAAILMAMAJANDUS JA EESTI MAJANDUS

VÄLISKESKKOND

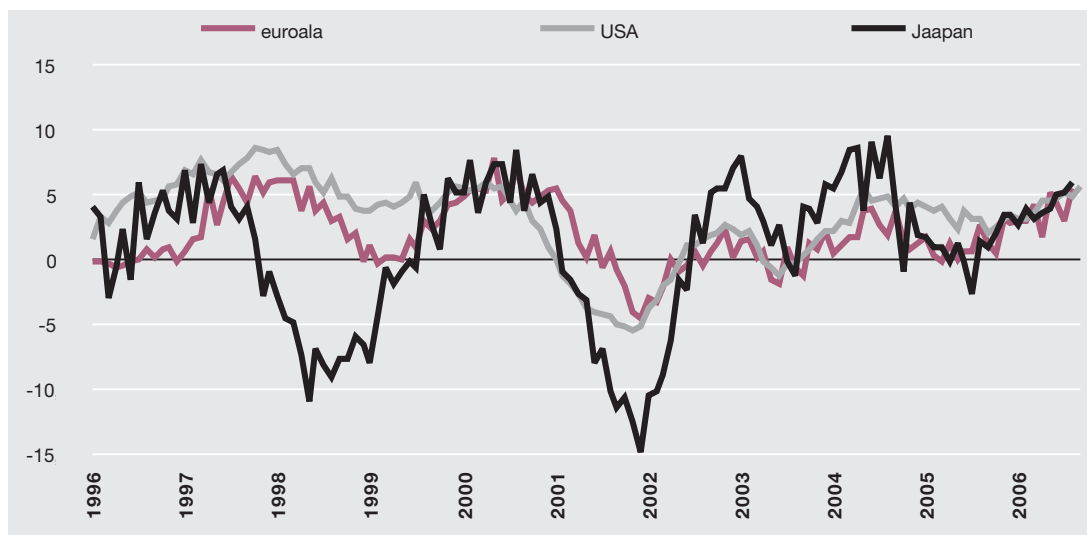
Üleilmne majandustsükkel

Erinevate piirkondade **majanduskasvus** tekkisid 2006. aasta II kvartalis mõningad erinevused. Kui euroalal majanduskasv II kvartalis kiirenes võrreldes I kvartaliga (2,2%lt 2,7%ni), siis USAs ja Jaapanis hoopis aeglustus (vastavalt 3,7%lt 3,5%ni ning 3,6%lt 2,5%ni). Euroala tööstustoodangu näitajad kinnitasid eeltoodud suundumusi: aastakasv tõusis augustis 5,4%ni, olles viimase kuue aasta kiireim (vt joonis 1.1). Tööstustoodangu kasv oli tõusutrendil ka USAs ja Jaapanis, kus saavutati augustiks-septembriks üle 5%ne aastakasv.

Inflatsioon järgis USAs ja euroalal naftahindade arengut, kiirenedes II kvartali lõpuni ja langedes III kvartalis. Selle tulemusel tõusis USA tarbijahindade aastakasv juulis 4,3%ni ja langes augustiks ta-

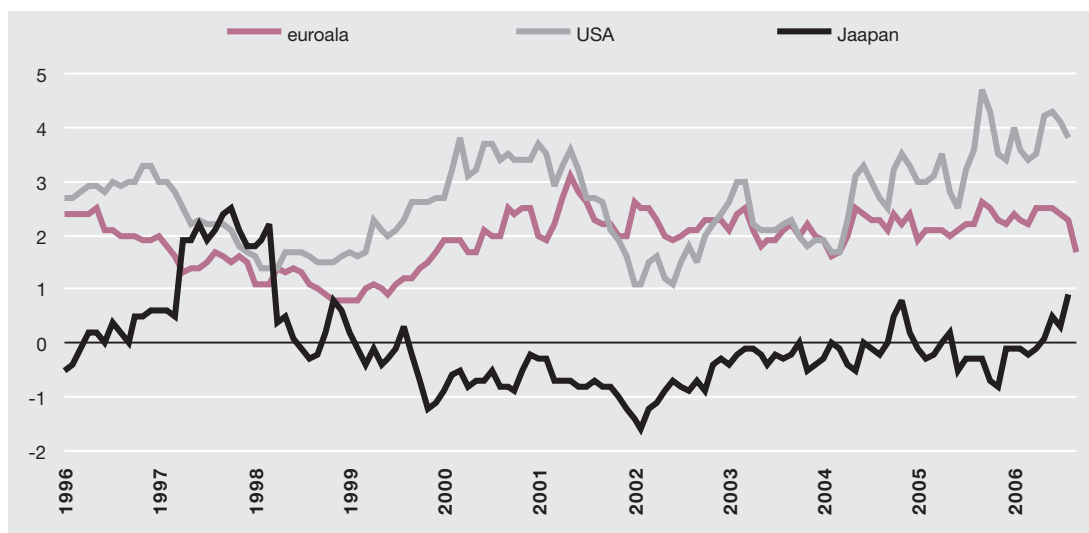
gasi 3,8%ni (vt joonis 1.2). Euroala tarbijahindade aastakasv, mis aprillist juunini püsis 2,5% tasemel, langes septembriks 1,7%ni. Energia- ja toiduainete hindu mittekajastavad USA ja euroala alusinflatsiooni indeksid III kvartalis naftahinna langusele veel ei reageerinud ning tõusid kohati viimaste aastate kõrgeimatele tasemetele: USAs augustis 2,8%ni (viimase kümne aasta kõrgeim) ning euroalal septembris 1,5%ni (viimase aasta kõrgeim). Jaapani tarbijahindade aastakasv tõusis augustis 0,9%ni ning erinevalt teistest suurematest majanduspiirkondadest ei avaldunud veel vähemalt augusti andmetes ka naftahinna languse inflatsiooni alandav mõju.

Soome sisemajanduse koguprodukti kasv ulatus 2006. aasta esimesel poolel 5,9%ni. Soome Pank prognoosib 2006. aasta kasvuks 5,4% ning 2007. aastal 3,2%. Esimese poolaasta kiiret kasvu mõjutas osaliselt madal võrdlusbaas eelmise aasta

Joonis 1.1. Euroala, USA ja Jaapani tööstustoodangu aastakasv (%)

Allikas: EcoWin

Joonis 1.2. Euroala, USA ja Jaapani tarbijahinnad (%)

Allikas: EcoWin

suvega (eelmisel aastal toimus ulatuslik paberitööstuse streik). Selle tulemusena oli ka töötleva tööstuse kasv esimesel poolaastal kiire, ulatudes 10%ni. Märkimisväärne on esimese poolaasta ekspordikasv, mis ületas 12% ning mille aastakasvuks prognoositakse 12%. Ka eratarbimine ning investeeringud on hoogsalt kasvanud.

Hoolimata kiirest majanduskasvust ei ole inflatsioon kuigivõrd kiirenenud. Ühtlustatud tarbijahinna-indeks (ÜTHI) oli augustis 1,3%. Peamiselt mõjutas inflatsiooni kütusehindade kasv, aga ka eluase-mekulude ning toiduainete hindade tõus. Meelelahutuselektroonika ja telefonikõnede hinnad seevastu alanesid.

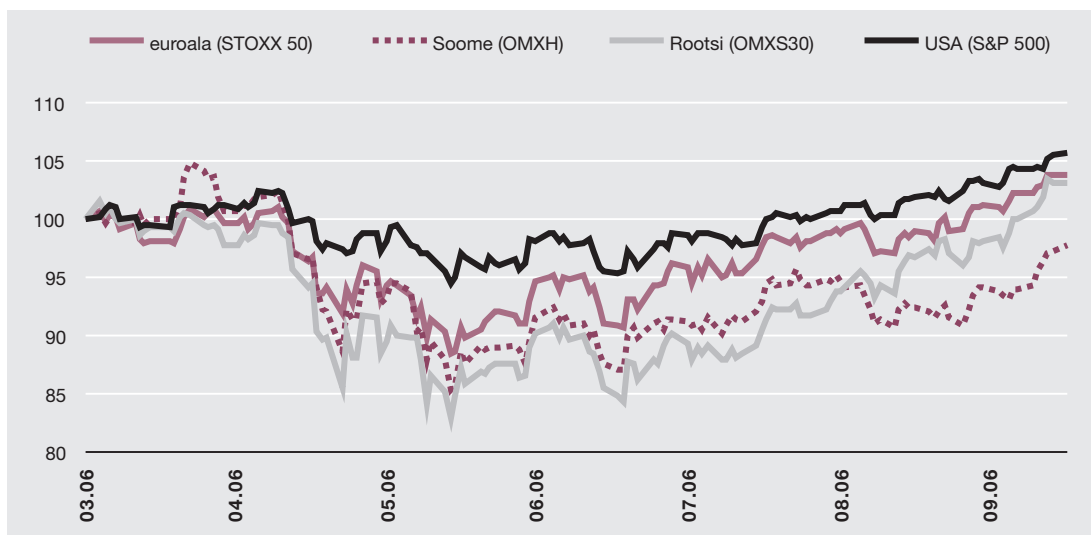
Rootsi sisemajanduse koguprodukti kasv oli käesoleva aasta I kvartalis 5,5% ning II kvartalis 3,5%. I kvartalis soodustas majanduskasvu ekspordi ning investeeringute kasv. II kvartalis suurenesid oodatust kiiremini eratarbimine ja investeeringud. Ekspordi kasvutempo aga aeglustus II kvartalis 6,6%ni. Kuigi tööstustoodangu aastakasv kõikus esimesel pool-

aastal kuude lõikes, ulatub see keskmiselt 4%ni, ületades tunduvalt eelmise aasta tööstustoodangu 1,5%st kasvu. Edasise kasvu väljavaated on head ning sisenõudluse kiire kasv jätkub. Rootsi keskpanga prognoosi kohaselt kasvab majandus 2006. aastal 4,3% ning 2007. aastal 3,1%.

II kvartalis kiirenes inflatsioon 1,9%ni, kuid aeglustus III kvartalist taas. ÜTHI ulatus augustis 1,6%ni. Nii nagu Soomes, mõjutavad ka Rootsis inflatsiooni kõige enam kütuse- ja energiahinnad ning eluasemekulud.

Rahvusvahelised finantsturud

Peamistel **aktsiaturgudel** oli tähelepanuväärseks sündmuseks mais-juunis aset leidnud ulatuslik müügisurve, mille tõttu aktsiahinnad langesid oluliselt (vt joonis 1.3). Seda mõjutas rahapoliitiliste intressimäärade tõus arenenud riikides ning lisaks ka majanduskasvu aeglustumise väljavaade USAs ja inflatsioonisurvest tulenev oht, et USA keskpank võib baasintressimäära tõsta oodatust enam. Juuni keskpaigast alates hakkasid aktsiahinnad taas tõusma, mida

Joonis 1.3. USA, euroala, Rootsi ja Soome aktsiaindeksid (31. märts 2006 = 100)

soodustas ka vähenenud inflatsioonirisk. Seetõttu jäid USA, euroala ja Rootsi aktsiaturgude muudud kokkuvõttes positiivseks.¹

Võlakirjaturgude arengu taustaks oli suhteliselt kõrge majandusaktiivsus arenenud riikides, kuigi perioodi vältel võis kohati täheldada ka kasvu aeglustumist (eeskätt USAs). Seetõttu karmistasid juhtivad keskpangad rahapoliitikat veelgi. Poole aastaga (II ja III kvartal) on kolmel korral iga kord 25 baaspunkti võrra tõstnud baasintressimäära Euroopa Keskpank, kahel korral USA ja Rootsi keskpank ning ühe korra Inglise ja Jaapani keskpank. Selle tulemusel tõusid lühiajalised intressimäärad (3 kuu Libor) Rootsis ja euroalal ligi 70 baaspunkti võrra, USAs aga 40 baaspunkti võrra (vt joonis 1.4). Pikaajalised intressimäärad tõusid juulini, kuid hakkasid seejärel inflatsiooniriski vähenemise ja üleilmse majanduskasvu aeglustumise koosmõjul langema (vt joonis 1.5). Kokkuvõttes tõusid need vaadeldud turgudel suhteliselt vähe.

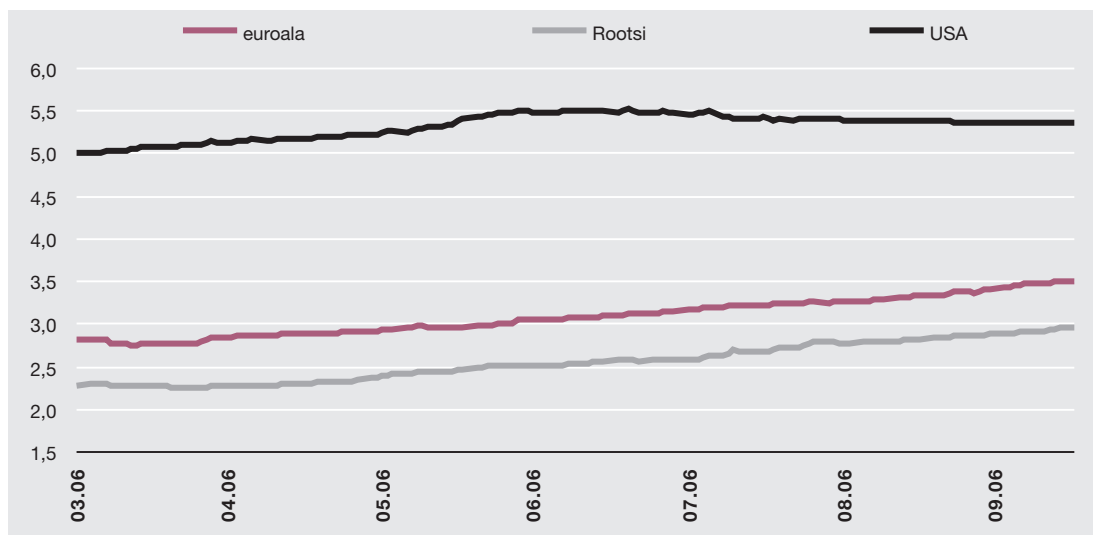
Valuutaturgudel nõrgenes USA dollar enamiku põhivaluutade suhtes, välja arvatud Jaapani jeen. Euro kurss dollari suhtes tugevnes veidi III kvartalis, jäädes siiski 1,25–1,30 vahemikku (vt joonis 1.6). Dollari nõrgenemise tingis peamiselt USA majanduskasvu aeglustumine ja sellega seotud intressivahe vähenemine teiste riikidega võrreldes. Jeeni kurss dollari suhtes küll tugevnes aprillis ja mais, kuid kokkuvõttes muutus vähe. Jeeni suhteliselt nõrga tulemuse põhjuseks oli endiselt Jaapani madal baasintressimäär, mille tõttu jeeni kasutati jätkuvalt laenuvaluutana.

EESTI MAJANDUSKASV JA MAKRORISKID

Majanduskasv, välistasakaal ja inflatsioon

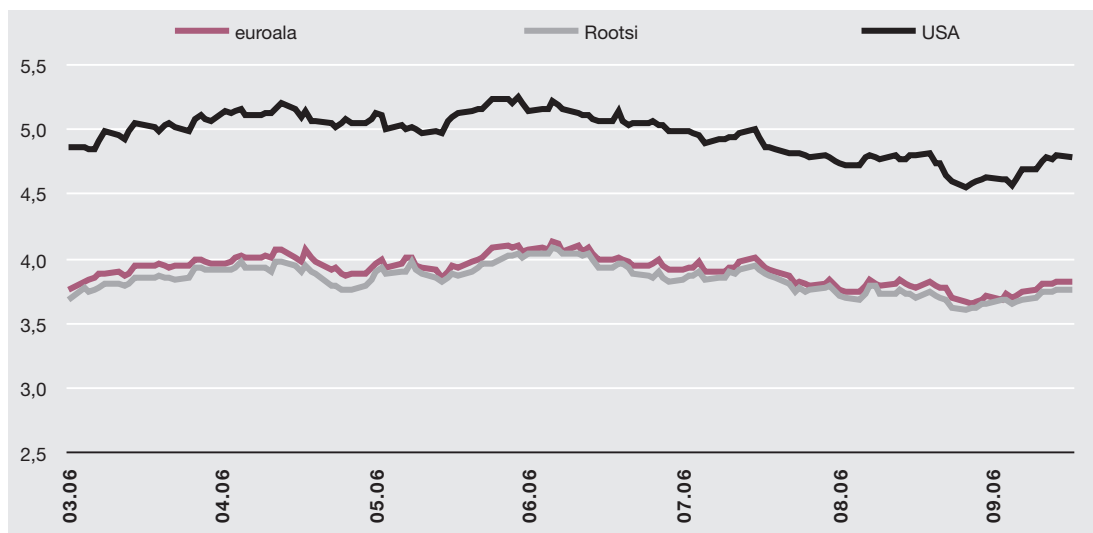
Eesti majandus kasvas 2006. aasta esimesel poolel taas väga kiiresti. SKP reaalkasv ulatus nii I kui II kvartalis 11,7%ni (vt joonis 1.7). Majanduse erakordselt kiiret arengut arvestades aga ei ole välisega sisetasakaal paranenud: jooksevkonto puudu-

¹ USA S&P 500 indeks kasvas 5,7%, euroala Stoxx 50 indeks 3,9% ja Rootsi OMXS30 indeks 3,2%. Soome aktsiaindeks OMXH langes vaadeldud perioodil 2,2%.

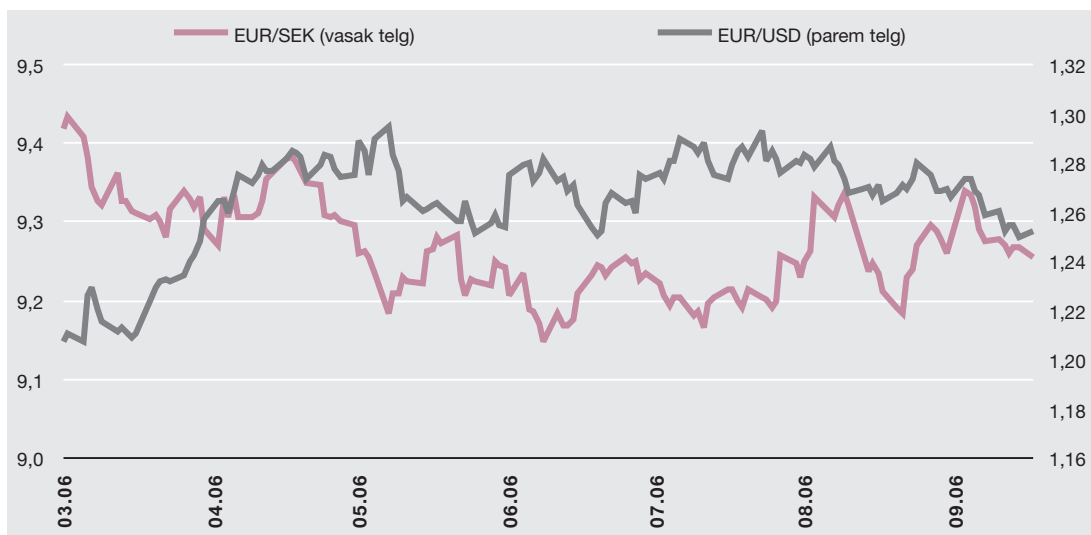
Joonis 1.4. Euroala, Rootsi ja USA kolme kuu intressimäärad (%)

Allikas: EcoWin

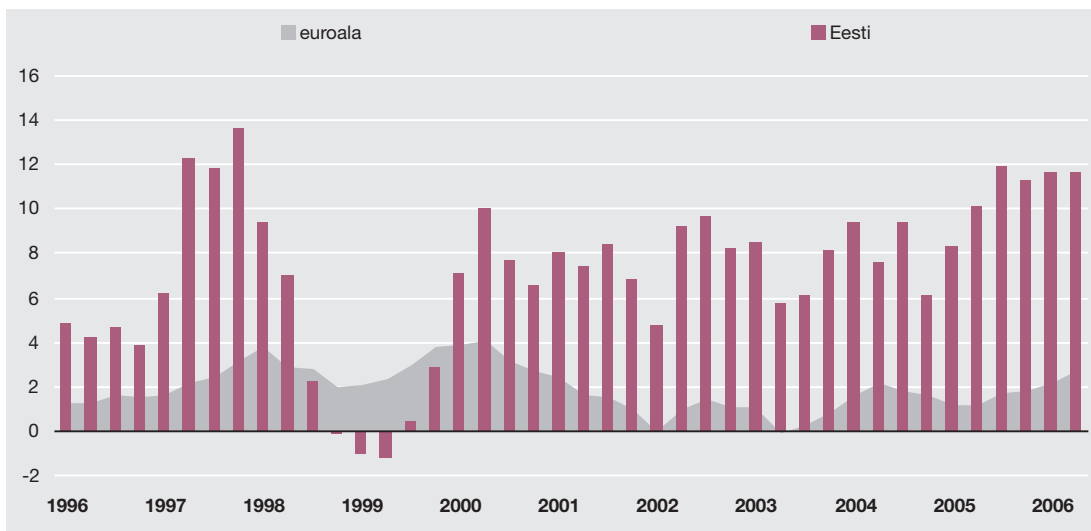
Joonis 1.5. Euroala, Rootsi ja USA kümne aasta intressimäärad (%)

Allikas: EcoWin

Joonis 1.6. Euro kurss Rootsi krooni ja USA dollari suhtes

Allikas: EcoWin

Joonis 1.7. SKP reaalkasv kvartalite lõikes (%)

Allikad: Statistikaamet; Eurostat

jääk ei ole vähenenud ning inflatsioon püsib endiselt kõrge.

Sisenõudlus kasvas 2006. aasta esimesel poolel kiiremini kui tulud. **Eratarbimine** kasvas seejuures kõige hoogsamalt, ulatudes II kvartalis jooksevhindades 17,6%ni ja püsivhindades 14,6%ni. Eratarbimise kasvu toetas elanike tugev kindlustunne ja sissetulekute väga kiire kasv.

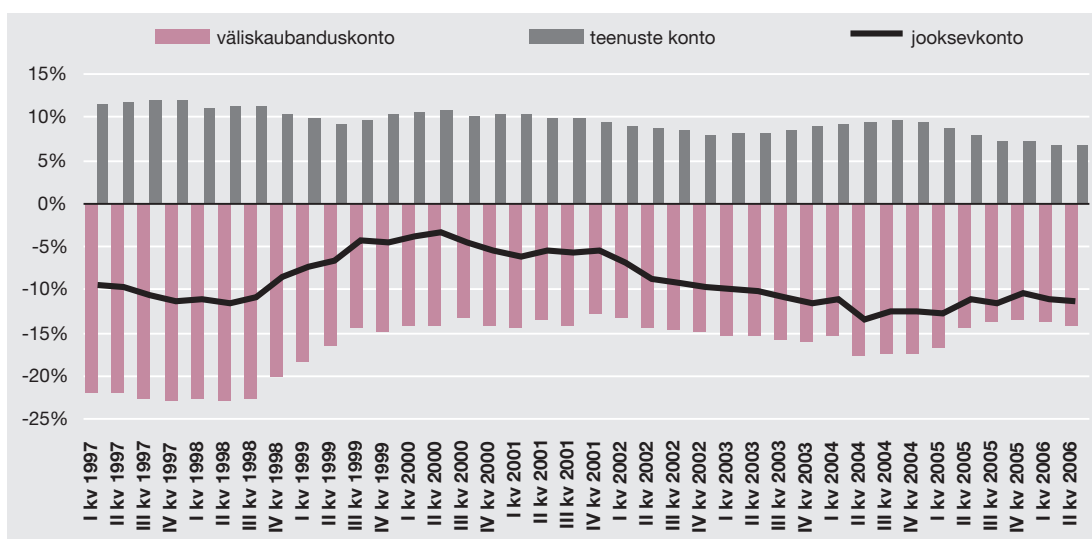
Investeeringisaktiivsus oli kõrge ka 2006. aasta II kvartalis. Koos varude soetamisega kulus investee-ringuteks 36,7% nominaalsest SKPst. Taas investeeriti palju elamuehitusprojektidesse. Ka valitsussektor tegi suuri kapitalimahutusi, millest osa finantseeriti välisloetuste abil. Ettevõtete tootmisvõimsuse kasutustase kerkis kõrgele tasemele (II kvartalis taas üle 80%). See näitab jätkuvalt suurt vajadust täiendava tootmisvõimsuse järele.

Oodatust jõulisem majanduskasv tagas ka **valitsussektori** tulude kiire kasvu ning maksude laekumine ületas prognoositud taseme. Septembri lõpu seisuga oli riigieelarvesse laekunud 80,4% selleks aastaks planeeritud tuludest. Võrreldes eelmise aasta üheksa

kuuga kasvas riigieelarve tulude laekumine keskmiselt 18,4%. Vaatamata kulud suurendavale lisaeelarvele peaks valitsussektori vahendite ülejääk aasta kokkuvõttes olema suurem kui 2005. aastal.

Tänu paranenud **välisnõudlusele** kasvas kaupade ja teenuste eksport käesoleva aasta esimesel poolel kiiresti, kuigi aeglustus veidi eelneva poolaastaga võrreldes (jooksevhindades 26,9%lt 23,6%ni). Kuna sisenõudluse tugevama kasvu tõttu kaupade ja teenuste impordi kasv samaaegselt hoopis kiirenes, siis oli **netoekspordi** panus majanduskasvu taas negatiivne. **Jooksevkonto puudujääk** oli 11,2% nelja viimase kvartali SKPst (vt joonis 1.8). Kaupade ja teenuste konto puudujääk suurenes seejuures 2005. aasta II kvartali 6,5%lt 8,2%ni. Välistasakaal halvenes tõenäoliselt III kvartalis veelgi: juulikuul andmetel moodustas kaubavahetuse bilansi puudujääk 4,2 miljardit krooni (üle 20% oodatavast SKPst), mis on halvim tulemus pärast 2004. aasta maid.

Kui 2005. aasta IV kvartalis **tarbijahindade** kasv pisut pidurdus, siis käesoleval aastal on see olnud keskmisest kiirem ja ühtlasem – tarbijahinnad kasvasid kõigis kolmes kvartalis 4,4%se tem-

Joonis 1.8. Väliskaubanduskonto, teenuste konto ja jooksevkonto saldo suhe SKPse (nelja kvartali keskmine)

poga (vt joonis 1.9). Kuiseid kõikumisi põhjustas taas peamiselt naftahindade areng. Erinevus euroala inflatsiooninäitajast püsis ligikaudu 2 protsendipunkti juures.

Kuigi mootorikütuse osatähtsus tarbijahinnaindeksis (THI) ei ole käesoleval aastal vähenenud ning kõrged kütusehinnad takistasid inflatsiooni alane-mast, hakkasid inflatsiooni enam kujundama tugev-nenud alusinflatsioonisurved. **Alusinflatsioon** kiirenes III kvartalis 3,8%ni. Selle peamiseks põhjuseks oli eluasemekulude tõus, kusjuures oluliselt kallinesid nii ehitusmaterjalid kui ka üüri- ja remonditeenused. Toidukaupade hinnatõus on samuti märgatavalt kiirenenud (6,1%ni III kvartalis), järgides üldiselt euroalal valitsevaid trende. Tugevalt mõjutasid inflatsiooni vaba aja veetmisega seotud kulutuste suurenemine ning riietuse ja jalatsite hinnatõusu kiirenemine.

Ettevõtete majanduslik olukord

Kindlustunne

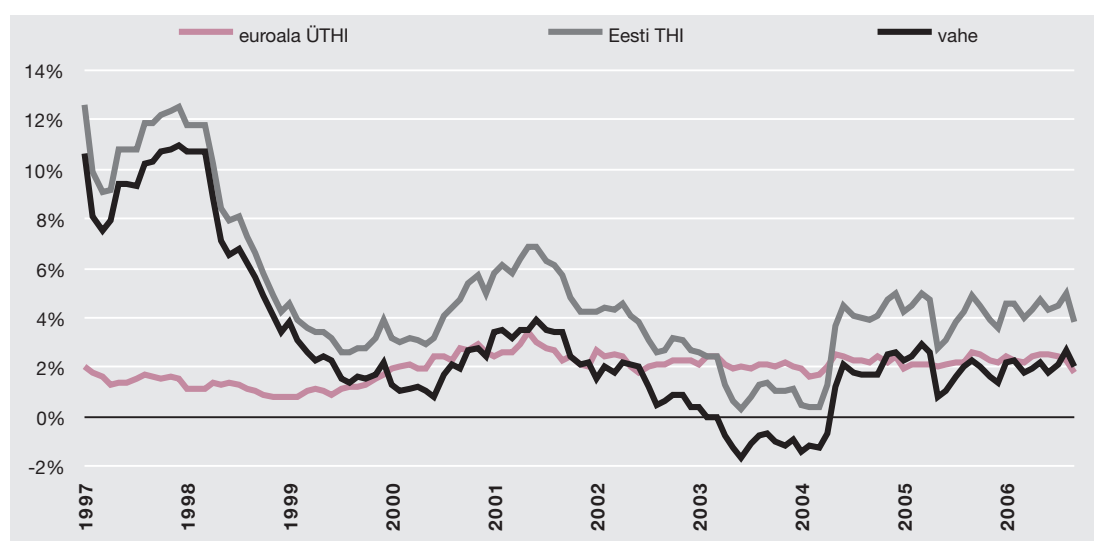
Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) arvutatav **majandusosalusindeks** tõusis 2006. aasta esimesel poolel eelmise aasta sama perioodiga võrreldes

10 punkti võrra. Seejuures olid nii tarbijate kui ka ehitus-, kaubandus- ja ka tööstusettevõtete kindlustun-de indikaatorid käesoleva aasta keskpäiku läbi aega-de kõrgeimaid (vt joonis 1.10).

Ehitusturu olukord püsib väga hea. Statistikaameti andmetel ehtasid ehitusettevõtted Eestis ja välis-riikides 2006. aasta II kvartalis eelmise aasta II kvartaliga võrreldes 34% rohkem. Viimati kasvas ehitus nii palju 1998. aasta alguses. Ehitus- ja kinnisvara-sektori lisandväärtuse osatähtsus SKP struktuuris suurenes aastaga 19,2%lt 20,1%ni.

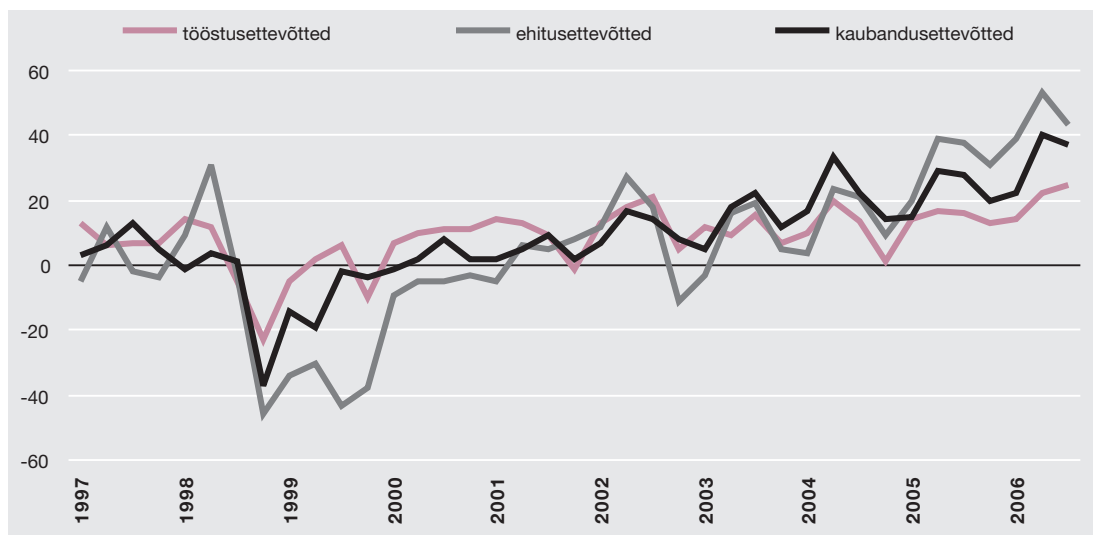
EKI hinnangul tagasid lepingud 2006. aasta II kvartalil töö 5,7 kuuks (2005. a. II kvartalil 4,2 kuuks). Tootmisvõimsust rakendati II kvartalil ehitusettevõtete hinnangul 88% ulatuses, mis on 12 vaatlusaas-ta kevadperioodide kõrgeim tase. Arengut pidurda-va tegurina nimetasid ehitusettevõtted kvalifitseeritud tööjõu puudust, kusjuures probleem näib sü-venevat (aasta tagasi märkis seda 67% firmadest, käesoleval aasta juunis juba 77%).

Tööstusettevõtete kindlustunne püsis septembris tugev ning ületas eelneva aasta sama kuu hinnangut

Joonis 1.9. Eesti ja euroala tarbijahindade aastakasv

Allikad: Statistikaamet; Eurostat

Joonis 1.10. Eesti ettevõtete kindlustunde indikaatorid

Allikas: Eesti Konjunkturiinstituut

8 punkti võrra (vt joonis 1.11). Hinnangud eksporditellimuste mahule paranesid ning rahulolu väljendati ka siseturu tellimuste suhtes. Arengut takistavate teguritena mainitakse üha rohkem kvalifitseeritud tööjõu puudust ning inflatsiooni. EKI andmeil püsib tootmisvõimsuse kasutusaste kõrge (III kvartali alguses 80%), mis viitab ettevõtete jätkuvalt suurtele investeerimisvajadustele.

Tööstustoodangu müük

Viimase poolteise aasta jooksul on välisnõudlus olnud Eesti majanduskasvu põhistiimul. Võrreldes meie peamiste majanduspartnerite impordiga oli Eesti kaupade ja teenuste **ekspordi** kasv väga kiire, mis tähendab, et meie ettevõtete turupositsioon paranes veelgi. 2005. aasta teise poolega võrreldes ekspordi kasvutempo siiski alanen tavanu veidi, eriti traditsiooniliste kaubaartiklite puhul (vt joonis 1.12).

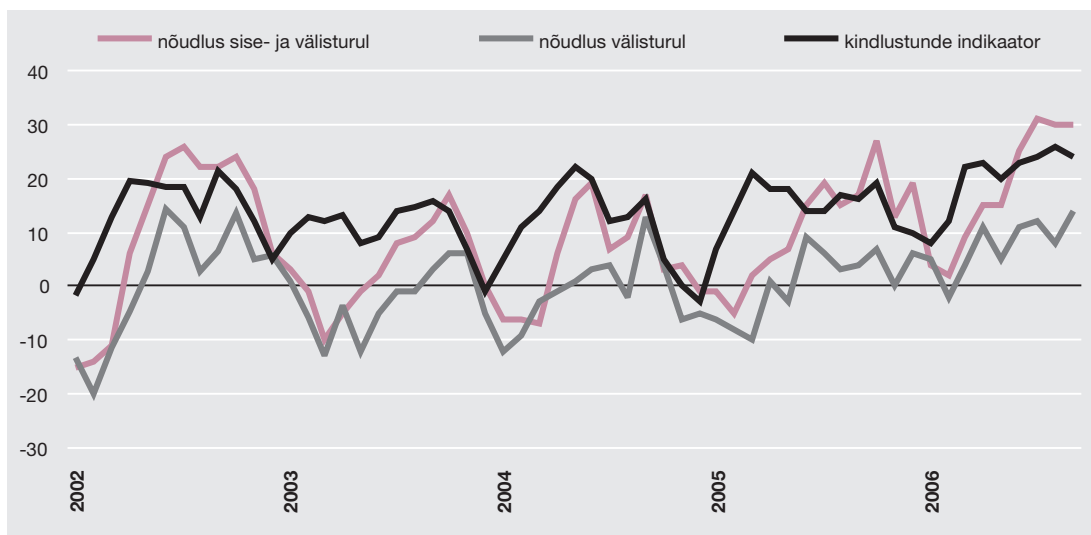
Töötleva tööstuse **müük** kasvas II kvartalis varasemast enam tänu kodumaisele turule müüdud toodangu kasvule, mis kiirenes I kvartali 11,9%lt 15,2%ni. Kasvutempot toetas seejuures oluliselt toiduaine-, puidu- ja rõivatööstuse toodangu ning

ehitusmaterjalide ja elektrimasinate müügi kasvu kiirenemine.

Uued ettevõtted ja pankrotid

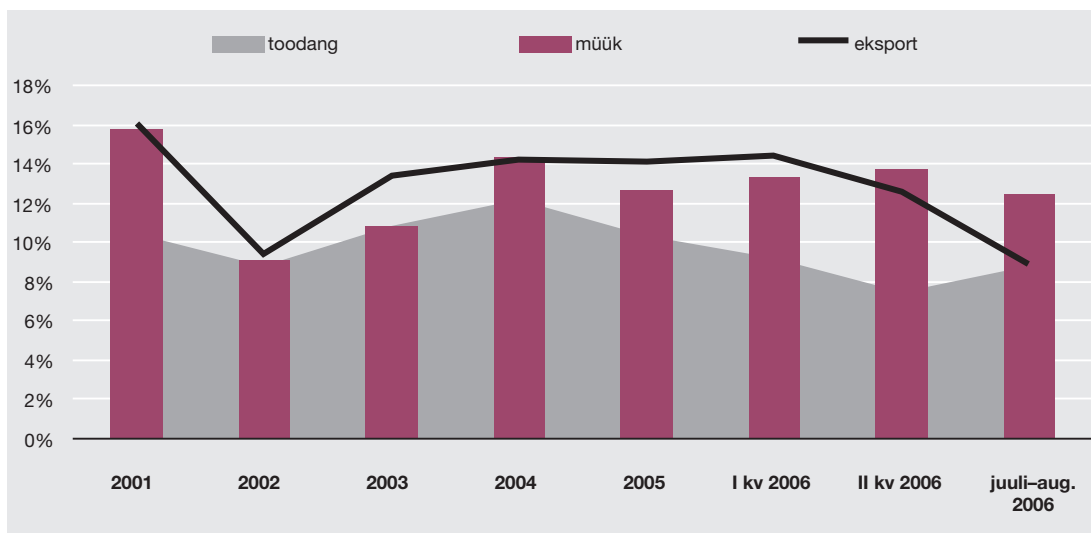
Uute äriühingute registreerimine on jätkunud üha hoogsamalt. 2006. aasta esimese üheksa kuu jooksul registreeriti 30% rohkem ettevõtteid kui eelmise aasta samal perioodil (vt joonis 1.13). Erinevalt eelmisest aastast on asutatud ettevõtete arv kasvanud peaaegu kõikide tegevusalade puhul, välja arvatud töötlevas tööstuses, kus asutatud äriühingute arv on pisut vähenenud. Nii nagu eelmistel aastatelgi, on ligi poolte uute äriühingute põhitegevusalaks kaubandus. Kinnisvara-, rentimis- ja äriteenindusettevõtete osa püsib veerandi ligi ning ehitusettevõtete osakaal perioodi jooksul asutatud äriühingutes on kerkinud kümnendikuni.

Paralleelselt uute ettevõtete arvu kasvuga on **äriühingute pankrottide** arv jätkuvalt vähenenud. 2006. aasta esimese üheksa kuu jooksul pankrotistus 109 ettevõtet ehk 30% vähem kui eelmise aasta samal perioodil. Pankrotti läinud äriühingutest

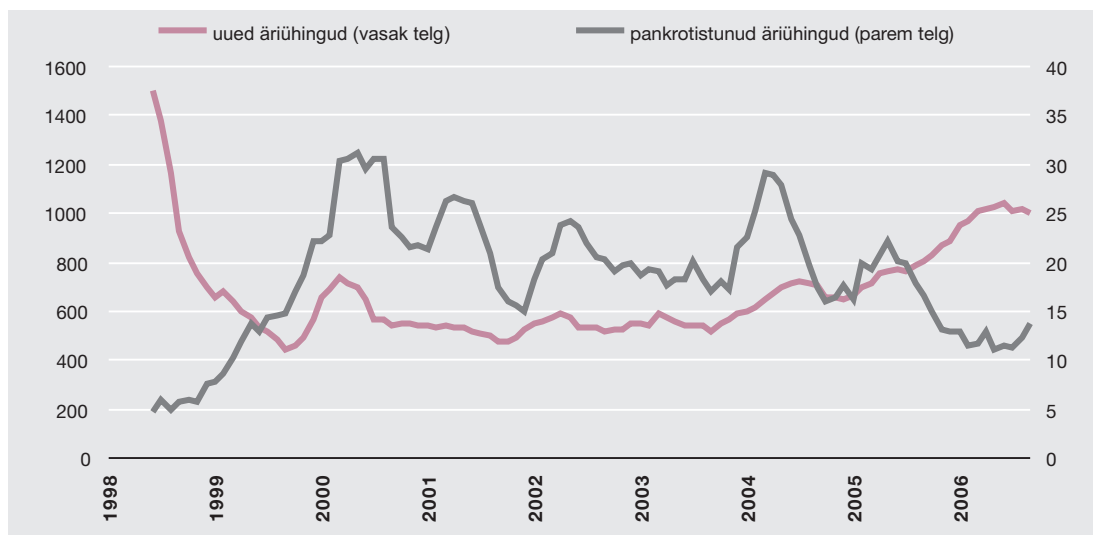
Joonis 1.11. Tööstusettevõtete toodangu nõudlus ja kindlustunde indikaator

Allikas: Eesti Konjunkturiinstituut

Joonis 1.12. Tööstleva tööstuse toodangu ja müügi indeksid

Allikas: Statistikaamet

Joonis 1.13. Kuu jooksul äriregistrisse kantud uued äriühingud ja pankrotistunud äriühingud (6 kuu libisev keskmine)

Allikas: Eesti Ettevõttereister

39% tegutsesid kaubandussektoris ning 18% töötlevas tööstuses.

Ettevõtete investeeringud ja majandusnäitajad

Statistikaameti ettevõtlusstatistika andmetel kasvas ettevõtete **realiseerimise netokäive** II kvartalis aastatagusega võrreldes 22% (vt tabel 1.1). Käive suurennes kõigil tegevusaladel, välja arvatud metsamajandus, kus see vähenes 8%. Kõige suurem oli käibe kasv ehitus-, kinnisvara-, rentimis- ja äriteenindus- ning energeetikaettevõtetes. **Lisandväärtus** kasvas 2006. aasta esimesel poolel jätkuvalt väga kiiresti (jooksevhindades 27,1%). Kuigi **kulude** kasv hoogustus, jäi see käibe kasvust väiksemaks. Seega kiirenes **kogukasumi** kasv ligi 40% ning **kogutulustus** 8%.

Ettevõtete majandusnäitajate statistika järgi kiirenes **investeeringute kasv** II kvartalis 44,9%ni (vt joonis 1.14). Kui energeetika, gaasi- ja veevarustuse ning veonduse, laonduse ja side sektorisse tehtud investeeringute kasv kiirenes, siis töötlevas tööstuses, kaubanduses ning hotellinduses investeeringute kasvutempo alanes.

Investeeringute peamiselt hoonete ja rajatiste ehitamise ja rekonstrueerimisse ning masinatesse ja seadmetesse. Suuremad investeerijad olid kinnisvara-, rentimis- ja äritegevusettevõtted, kelle osakaal ettevõtete koguinvesteeringutes oli 27%.

Majapidamiste majanduslik olukord

Kindlustunne ja pere-eelarve uuringud

EKI tarbijabaromeetri kohaselt püsis **majapidamiste kindlustunne** 2006. aasta esimese üheksa kuu jooksul tugev (vt joonis 1.15). Seejuures vähenes töötuks jäämise kartus ning ka säästmisvõimalusi hinnati suuremaks.

Tööturg

Tugev majanduskasv 2006. aasta esimesel poolel hoogustas ka **hõive** kasvu märgatavalt (vt joonis 1.16). 15–74aastaste hõive määr suurennes 61,2%ni (2005. aasta esimesel poolel 57,4%). Hõive kasvas eelkõige teenindussektoris, sh kaubanduses 13%, veonduses, laonduses ja sides 12% ning ehituses 28%. See näitab, et sissetulekute suurenedes on sisenõudlus kasvanud, kinnisvarasektori olukord on

endiselt väga hea ning tõenäoliselt on kiiresti kasvanud ka välismaal töötajate arv.

Tööpuudus langes II kvartalis 6,2%ni. Töötute koguarv oli 42 800 ehk eelneva aasta sama perioodiga võrreldes 20,7% väiksem. Ka registreeritud töötute arv kahaneb jätkuvalt. 1. oktoobri 2006 seisuga oli neid 12 690 ehk 40% vähem kui aasta tagasi.

15–74aastaste **töötajate osalemine** määr tõusis 62%lt I kvartalis 66%ni II kvartalis. Peamiselt suu-

renes töötajate osalemine Lõuna-Eestis ning Ida-Virumaal, kus vastav määr on madalam kui Põhja-Eestis. Mitteamtööajate põhjuste lõikes vähenes kõige enam heitunute ning pensioniea tõttu mitteamtööajate arv.

Palk

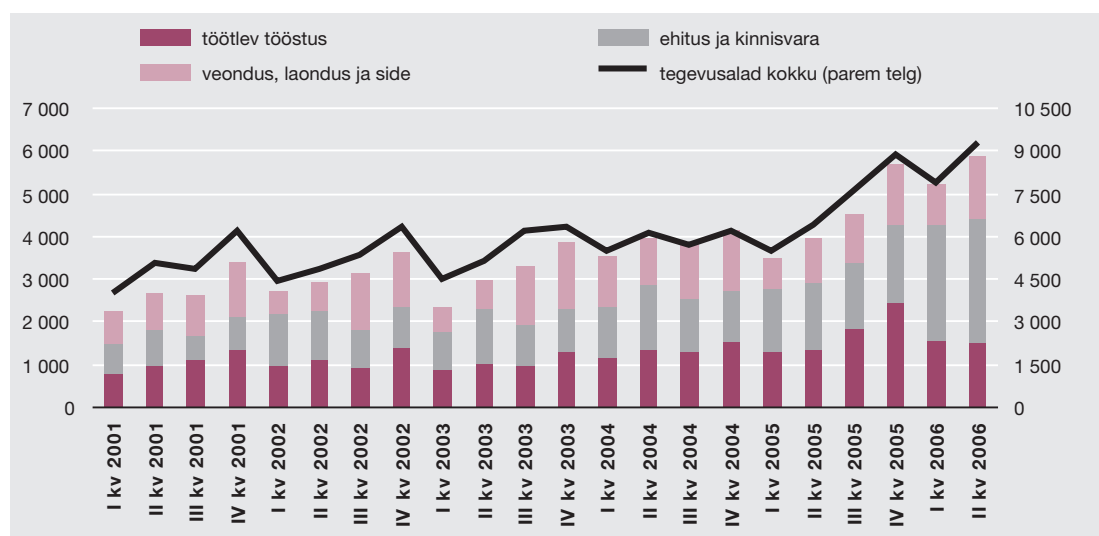
Keskmise **brutokuupalga** kasv kiirenes 2006. aasta esimesel poolel veelgi, ulatudes II kvartalis 15%ni (vt joonis 1.17). Sotsiaalmaksu hea laekumise põhjal ei aeglustunud palgakasv eeldatavasti ka III kvartalis.

Tabel 1.1. Ettevõtete majandusnäitajad (%)

	Kõik tegevusalad			Töötlev tööstus		
	2004	2005	2006 I pa	2004	2005	2006 I pa
Realiseerimise netokäibe kasv	13,7	20,3	22,4	13,8	15,3	17,1
Kulude kasv kokku	14,8	19,4	21,1	15,1	14,3	16,6
Kogukasumi kasv	0,1	32,8	39,5	0,6	27,0	22,4
Kogutulustus*	6,8	7,6	8,0	8,0	8,8	8,8

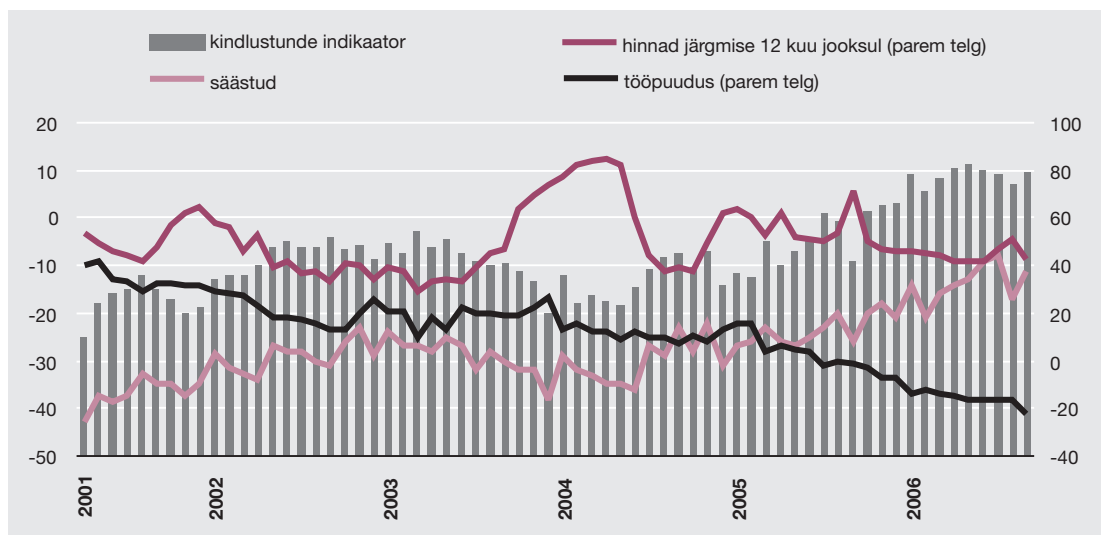
* Kogutulustus on ettevõtete summaarse kogukasumi (+/-) ja realiseerimise netokäibe suhe.

Allikas: Statistikaamet

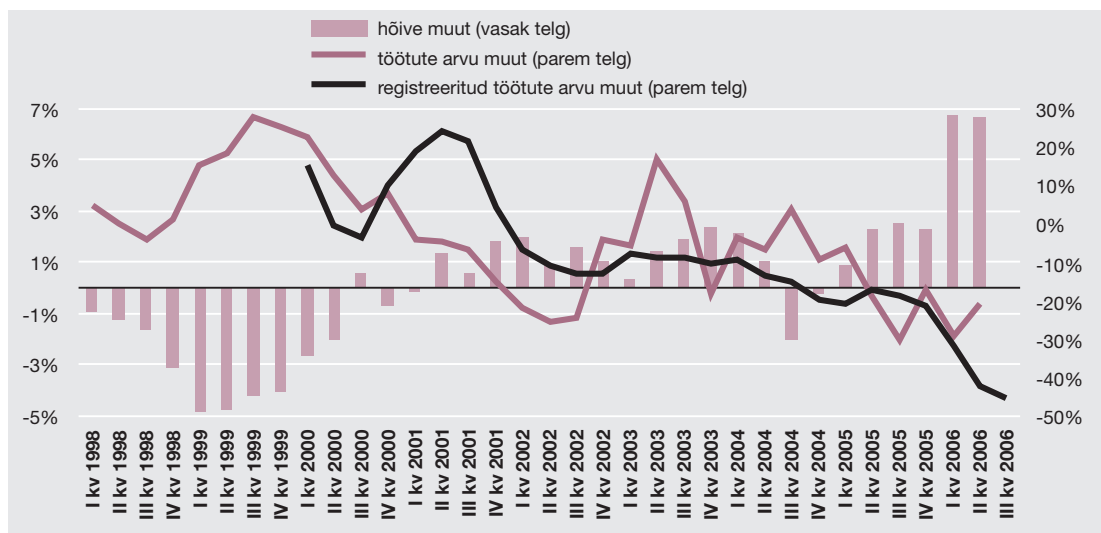
Joonis 1.14. Ettevõtete investeeringud põhivarasse (mln kr)

Allikas: Statistikaamet

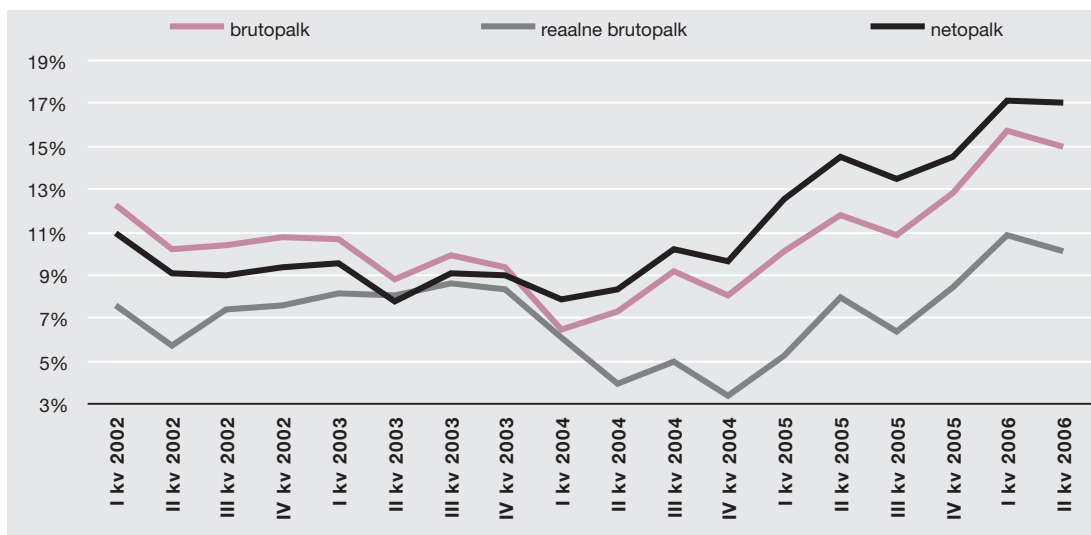
Joonis 1.15. Tarbijate kindlustunde indikaatorid

Allikas: Eesti Konjunkturiinstituut

Joonis 1.16. Hõivatute ja töötute arvu aastane muut

Allikas: Statistikaamet

Joonis 1.17. Keskmise palga aastakasv

Allikas: Statistikaamet

Keskmine **netokuupalk** kasvas brutopalgast umbes 1,5 protsendipunkti võrra kiiremini tänu tulumaksumäära alandamisele ning maksuvaba miinimumi tõusule 2000 kroonini kuus.

Nii nagu 2005. aastal, kannustas ka 2006. aasta esimesel poolel palgakasvu põhiliselt erasektor. Palgad kasvasid kiiresti põllumajanduses (23%), kuid keskmine palk kasvas jõuliselt ka kaubanduses (poolaasta keskmisena 21,5%), ehituses (18,1%) ning kinnisvara, rentimise ja äritegevuse alal (17,4%).

Kuivõrd inflatsioon ei kiirenenud samal määral kui palgad, kasvas keskmine **reaalne brutokuupalk** 2006. aasta esimesel poolaastal üle 10%. Töäjõu tootlikkuse reaalkasv oli reaalpalga kasvuga jätkuvalt kooskõlas. Palgafondi osakaal SKPs ehk **reaalne töäjõu erikulu** kahanes 2006. aasta II kvartali lõpuks eelmise aastaga võrreldes 0,7 protsendipunkti võrra, moodustades koos sotsiaalmaksuga 45,6% SKPst.